

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Prima Controversia. De veritate & sensu secundæ & tertiæ conclusionis D.
Thom.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

cundum quam agens siue producens per suam actionem producit sibi simile: ergo illud est potentia generatiua in aliquo generante, in quo genitum similitur generanti. Minor probatur exemplo hominis geniti, qui similis est in natura humana generanti, cuius virtute pater potest generare hominem. Secundo probatur conclusio auctoritati Hylarij lib. 2. de Tri. ita scribentis. Natiuitas Dei non potest eam, ex qua perfecta est, non tenere naturam: nec enim aliud quam Deus subsistit, quod non aliunde, quam de Deo subsistit. Tertio additur dictum Magistrj in septima distinctione primi sententiarum.

SECUNDA CONCL. *Potentia generandi non significat essentiam, in quantum est idem relationi, ut significet ex æquo vtrumque.* Probatur. Paternitas non potest intelligi, ut quo pater generat, sed ut constituens personam generantis; natura autem diuina est id quo pater generat: ergo potentia generandi non significat essentiam, in quantum est idem relationi, ut significet ex æquo vtrumque. Antecedens quo ad priorem partem probatur. Licet paternitas ut forma patris significetur, est tamen proprietas personalis habens se ad personam ut forma individualis ad aliquod indiuiduum creatum; at forma individualis in rebus creatis constituit personam generantem, non autem est quo generans generat; ergo paternitas non potest intelligi ut quo &c. Minor huius argumenti probatur deducendo ad impossibile; quia alioquin Sortes generaret Sortem. Posterior verò pars antecedentis, videlicet id quo pater generat, est natura diuina. probatur: quia filius assimilatur patri in natura diuina. Et confirmatur auctoritate Damasceni dicentis generationem esse opus naturæ, non sicut generantis, sed sicut eius quo generans generat.

TERTIA CONCL. *Potentia generandi significat in recto naturam diuinam, sed in obliquo relationem.* Hæc conclusio ut notat Caiet. infertur ex dictis.

[Expositio Textus.

DVO HIC sunt obseruanda diligenter, ut præmissi discursus appareat efficacia. Primum est sensus illius propositionis: *Potentia in vnoquoque agente est id, quo agens agit*; quam examinat & explicat Cai. cuius interpretationem elucidant Torres & Val. & alij sequuntur expositores. secundum est. D. Thom. hic supponere potentiam generandi claudere in se relationem, quod omnes communiter Theologi confitentur: atque ideo nullam huic probandæ suppositioni probationem adhibuisse, & elaborasse tantum in probando solam non includi relationem in ratione potentia, aut non ex æquo simul cum essentia.

Aduerte præterea Capr. in 1. dist. 7. q. 1. a. 1. & Cai. hic affirmare D. Thom. in 1. dist. 7. q. 1. a. 2. secutum fuisse secundam sententiam in textu relatum, nimirum potentiam generandi significare essentiam, in quantum est idem relationi, ut significet ex æquo vtrumque. Quam opinionem existimant hic esse retractatam siue correctam.

Sed Hiericus in primo dist. 13. mentem Angel. D. interpretatus ait Magistros nonnunquam affirmare potentiam generandi dicere relationem in obliquo, quia dicit actum: quandoque autem essentiam esse dicunt, ut est paternitas,

A id est, ut est coniuncta paternitati: nonnunquam autem esse medium inter absolutum & relatiuum; non quod sit neutrum, sed quia vnum dicit in recto, & aliud in obliquo.

Aegidius verò dictum illud S. D. in 1. Potentia generandi est essentia, ut paternitas, sic ait esse intelligendum, ac si dictum esset: Potentia generandi est essentia, non absolute sumpta, sed ut est sub paternitate.

Denique bene posset exponi dicendo potentiam generandi esse essentiam, ut est paternitas realiter, & non formaliter. Nam sicut essentia, prout est in patre, relationem habet dicentis, quam non habet, ut est in filio, in quo relationem habet dicti, quam relationem dicti non habet in patre: sic in patre relationem habet paternitatis, & non in filio, atque idem in patre solo est idem paternitati, id est, est habens respectum paternitatis, quem habet, ut est pater, ut explicat latè S. Doct. in 1. in dicto a. 2. ad 3. & de potentia q. 2. a. 2. ubi etiam affirmat potentiam generandi significare simul essentiam & relationem.

Hanc verò sententiam sic intellectam, ut exposuimus, non rejicit S. D. sed magis declarat per ea verba. *Nec etiam essentiam, in quantum est idem relationi, ut significet ex æquo vtrumque.* Hoc enim modo loquendi significat se non negare potentiam generandi significare essentiam, ut est eadem relationi: vel simul essentiam, & relationem, aut essentiam sub ratione relationis, id est sub relatione, ut dicitur in 1. sed eorum tantum sententiam rejicere, qui dicebant potentiam generandi significare essentiam, ut est idem relationi, ita ut significet vtrumque ex æquo: quod nunquam asseruit S. Doct.

PRIMA CONTROVERSIA.

De veritate & sensu secunda & tertia conclusionis D. Thom.

DVALENTIA sequens D. Bonau. Gabr. & Dur. in primo dist. 7. duo dicit. Primum. Potentia notionalis adæquatè & formaliter non continetur sola essentia diuina & intellectu aut voluntate: sed præterea constat etiam ex relatione, ad eam ut potentia generandi adæquatè sit essentia & intellectus & paternitas; potentia verò spirandi sit essentia, voluntas & spiratio relatio. secundum. Potentia generandi adæquatè est essentia, & intellectus, & relatio paternitatis, quatenus hæc relatio est etiam vis quædam vltima, per quã in diuinis est generatio; ac similiter potentia spirandi est essentia, & voluntas, & relatio spirationis, quatenus hæc relatio est etiam quædam vis vltima, per quam est actio spirationis.

Canar. Ban. Zumel. Mol. & Suar. lib. 6. cap. 5. dicunt potentiam seu principium formale producendi esse solam diuinam essentiam, postulare autem ut conditionem in persona producente relationem propriam, seu (quod idem est) quod habeat ipsam naturam sub tali productione: quæ fuit sententia Scoti in primo dist. 7. quest. 1.

Sententia D. Thom. tribus in articulo propositis concluditur, quam explicant & tuentur Capreol. in 1. dist. 7. quest. 1. Caiet. & alij expositores super hoc articulo.

Sententia
Expositior.

Resolutio.
Potentiam
Generandi &
Spirandi se-
cundum do-
ctrinam D.
Th. confusi
ex essentia
relatione, nō
vt mera cō-
ditioe aut
ratione ope-
rādi, sed vt
modo opera-
tionis intrin-
seco ipsi po-
tentia.

QVAESTIO hęc non est de essentia diuina; hanc enim statuit S. Doct. in prima concl. esse principale significatum potentia: sed tota difficultas est de relatione, quam in secunda & tertia conclusione docet non ex æquo simul significari cum essentia, sed in obliquo tantum connotari, an scilicet rationem habeat puræ conditionis, an verò pertineat ad potentia generatiuæ aut spiratiuæ conceptum, vt complens intimè rationem eius formalem quasi pars aut modus eius intrinsecus, vel viam vt vis quædā vltima. Expositores enim prædicti primum sectionum dicendi modum: secundum autem manifestè complectitur S. Thom. in 1. & de potentia quæst. 2. art. 2. quem sequitur Capreol. in dicta destim. 7. verba D. Thom. in quæst. 2. de potentia sunt. Quidam dixerunt, quod potentia generandi significat tantum essentiam; sed illud conueniens non videtur. Actio enim quæ fit virtute naturæ communis, per aliquod sub natura communi contentum, modum accipit ex proprijs principijs; sicut actio, quæ debetur naturæ animalis, fit in homine secundum quod competit speciei humanae. Vnde & homo perfectius habet actum virtutis imaginatiuæ, quam alia animalia, secundum quod competit eius rationalitati. Similiter etiam actio hominis inuenitur in hoc, & in illo homine, secundum quod competit principijs individualibus huius vel illius: ex quo contingit, quod vnus homo clarius alio intelligit. Et ideo dicendum, si quod natura diuina quæ est communis, sit principium alicuius operationis, quæ solum patri competit, oportet quod sit principium, secundum quod competit proprietati personali patris: & propter hoc in ratione potentia includitur quodammodo paternitas, quantum ad illud quod est generationis principium; & propter hoc cum alijs dicendum est, quod potentia generandi, simul essentiam, & notionem significat. Hęc ibi D. Thom. Et in respons. ad 5. ibidem ait proprietatem personalem patris non esse principium generationis principaliter, sed quodammodo & cointellectu. Et in 1. ita loquitur. Principium cuiuslibet operationis est diuina essentia: sed ab essentia diuina egreditur aliquis actus, secundum quod est sapientia, & aliquis secundum quod est voluntas, & sic de alijs attributis. Similiter dico, quod cum proprietates realiter sit ipsa essentia: secundum quod est ipsa paternitas, & principium huius actus, qui est generare: non sicut agens, sed sicut quo agitur. Vnde principium generationis est essentiale sub ratione relationis: vnde est quasi medium inter essentiale, & personale. Ex parte enim illa, qua potentia, quæ est media inter essentiam & operationem, radicatur in essentia, est quid absolutum: ex parte autem illa qua coniungitur operationi, est relatiuum. Et ibidem in responsione ad 3. concludens ait. Et ideo essentia in patre est principium operationis secundum proprietatem patris, & in filio, secundum proprietatem filij. Vnde eadem operatio est & natura communis, & forma propria ipsius patris, & ideo potentia generandi, medium est inter absolutum & relatiuum. Hęc ibi. Ex quibus apparet potentiam generandi, & similiter potentiam spirandi constitui ex essentia & relatione, sicut persona diuina constituitur ex essentia & relatione, vt etiam affirmat expressè S. Thom. in 1. dist. 11. art. 2. & 3. quem locum supra notauimus quæst. 36. art. 4. controu. 2. quamuis persona constituatur vt suppositum, vel vt principium quod, potentia verò vt principium quo. Constat autem relationem constituere principium quod, puta patrem aut spiratorem, non vt est mera eius conditio, sed vt eius formale constitutum: quamuis ei non sit ratio

Nota Corre-
larium.

formalis operandi. Igitur eadem relatio potentiam constituit, non vt eius mera conditio, nec vt conferens rationem formalem operandi, sed vt modus operationis intrinsecus. Modificatur enim operatio diuinæ naturæ secundum quod profluit ab alio & alio supposito eiusdem naturæ diuinæ; quæ quidem supposita quasi specie differunt, vt supra diximus quæst. 27. & ex D. Thom. de pot. quæst. 10. art. 2. ad 12. Est ergo relatio de ratione potentia generandi, sicut modus intrinsecus principij, nō sicut principium principale: tale enim est essentia, vt ait Capr. in supra dicta q. a. 2. ad 3. & 4. argum. secundum ordinem. Quod etiam significat S. Thom. dicens potentiam esse quasi medium inter essentiam & operationem; & ex ea parte quæ radicatur in essentia esse quid absolutum, ex ea verò parte qua coniungitur operationi esse relatiuum. Nulla verò alia ratione potest dici medium, nisi quia ex vtroque constat extremo: sicut si diceremus personam esse medium inter essentiam & relationem, quia ex vtroque constituitur. Et hoc idem significat etiam illud dictum de potentia, videlicet proprietatem personalem patris esse principium generationis cointellectum; quod non ita intelligendum est, vt relationi vis aliqua tribuatur actiua; id enim illi denegat vbique S. D. sed quia notionalem vt sic potentiam constituit, quæ præcisa relatione, id solum haberet, quod essentiale est & tribus commune: & consequenter actionem ex potentia prodeuntem ita modificat, vt sit notionalis, quæ sine relatione esset essentialis, vt patet ex supra dictis quæst. 27. Ob has itaque duas causas proprietatem patris personalem & communem relationem spirationis meras negamus esse conditiones notionalis potentia, & rationem quandam principij minus principalem ei tribuimus cum D. Thom. locis allegatis, quibus non repugnat doctrina præsentis articuli. Negamus autem in relatione formaliter vim actiuam, sicut etiam in ea formaliter sumptam nullam agnosimus perfectionem, aut causalitatem respectu creaturarum, aut rationem similitudinis vnus personæ cum alia, vt sæpè repetit S. Th. & ratio in littera pro prima conclusione probat euidenter nullam inesse relationi formaliter vim actiuam.

Nota sunt præterea, quæ scribunt hic Cai. & alij expositores Thomistæ, de ratione potentia generatiuæ post Capr. pro diluendis aduersariorum argumentis. Ex dictis sequitur tres conclusiones.

PRIMA CONCL. Relatio nō est præcisè conditio potentia notionalis. In hac conclusione conuenit nobiscum Val. & eam quibusdam satis aptis confirmat argumentis.

SECUNDA CONCL. Relatio nō est vis quædā vltima potentia notionalis, per quam fit actio generationis, aut spirationis. Probatur ratione D. Th. pro prima sua conclusione; quia illud est potentia & vis vltima generandi, in quo genitū assimilatur generanti: sed in relatione genitum non assimilatur generanti; ergo. Probatur maior; quia omne agens producit sibi simile, quantum ad formam qua agit: sed agens maximè agit per vim vltimam & perfectissimam suæ potentia; ergo in ea genitū maximè assimilatur generanti. Minor verò probatur; quia alioquin pater generaret seipsum.

TERTIA CONCL. Relatio est principium cointellectum essentia, simul cum ipsa potentiam constituens, & actionem eius modificans.

CON-

Argumenta
solucio-
nes.
Obi. 1. cōt.
concl.

CONTRA primam concl. argumentatur Suar. A
Primò. Ioan. Theologus in Concil. Florent. sess. 18.
ita loquitur: Dixi filium ex patre, & ex patris sub-
stantia generari: ita tamen, ut pater sit generans,
principiū autē, quo ipsa persona generat, est id, quod
solum cōmunicabile est. Quod idem repetit sess. 19.
ubi eius sententia probari videtur. In qua (in-
quit Suarez) notanda est illa particula exclusi-
ua solum. Item expositio illius orationis. Pater
producit filium ex substantia: quæ est communis a-
pud patres. Secundo vitur argumento D. Tho.
quo probatur in textu prima concl. Resp. his ar-
gumentis probari primam cōclusionem D. Th.
nimirum potentiam generandi significare
principaliter essentiam & eam significare vt B
principium formale quo: nos autem asserimus
hoc principium formale quo postulare relatio-
nem, non vt meram conditionem, sed etiam vt
modificantem ipsam potentiam & eius opera-
tionem: cuius oppositum non affirmat prædi-
ctus Ioannes, neque patres, aut D. Thom. cuius
sententiam ad verbum supra retulimus ex 1. &
q. de potent.

Contra eandem concl. est argumentum Scoti,
quod refert & soluit Vasq.

Obi. 1. cont.
2. concl.

CONTRA secundam concl. argumentatur Val-
len. Primò S. Tho. supra q. 36. a. 4. ad 1. & 2. affir-
mat potentiam spirandi esse proprietatem; at in
diuinis non est proprietates nisi relatiua; ergo.
Resp. falsam esse primam propositionem. Nam C
verba S. Doctoris ibidem sunt. Si attendatur
virtus spiratiua, Spiritus S. procedit à patre, & filio, in
quantum sunt vnū in virtute spiratiua, quæ quo-
dammodo significat naturam cum proprietate; igitur
non affirmat potentiam spirandi esse pro-
prietatem, sed naturam cum proprietate, mo-
do superius exposito in eodem articulo. Quod
autem ibidem ad secundum ait, cum dicitur pater
& filius sunt vnū principium Spiritus S. de-
signari vnā proprietatem, quæ est forma si-
gnificata per nomen, non pertinet ad potentiam
quæ est principium quo, sed ad principium
quod, scilicet spiratorem, quem supra diximus
constitui ex spiratione vt concepta & essentia
diuina, sicut pater constituitur paternitate &
essentia.

Obi. 2.

Secundo August. lib. 5. cap. 5. de Trinit. ait, eo
ipso patrem dici & esse patrem, quo est ei filius;
at est ei filius ex vi potentie generandi; ergo
ab hac dicitur & est pater, & consequenter po-
tentia generandi, vel est vel includit relationē
paternitatis, à qua nimirum pater est pater.
Resp. hunc esse sensum verborum D. Augusti-
ni. Pater eo est pater formaliter & relatiue,
quo est ei filius. Si verò exponatur de quo et-
iam tanquam potentia, dicendum erit hunc esse
sensum. Eo pater est pater fundamentaliter
& causaliter, quo est ei filius; & sic sequitur pa-
trem esse patrem fundamentaliter, & quasi
causaliter ex potentia generatiua, quæ dicit ef-
ficientiam in recto, & relationē in obliquo: qua
potentia vt principio est ei filius.

Obi. 3.
Soluit.

Tertio. D. Athan. in Dial. de Trinit. contra A-
nomæos ait patrem hypostasi sua gignere. Resp.
patre gignere hypostasi sua, vt principio quod,
& potentia vt principio quo, quæ realiter i-
dem est cum persona patris, propter quam i-
dentitatem dixit patrem hypostasi sua gene-
rare.

Obi. 4.

Vltimo. Si necesse est potentiam notionalem
secundum suam vltimam & completam ratio-
nem esse propriam personæ producentis, vel
personarum quæ producunt, necessariò confi-

tendum est eam ex relatione quoque diuina cō-
sistere, vt relatio diuina est quædam vis vltima:
at illud omninò necesse est; ergo & istud etiam
confitendum est. Minor patet. Maior probatur.
Quia in personis producentibus præter ip-
sas productiones actiuas, nihil est proprium
nisi relatio, puta paternitatis in patre, & rela-
tio spirationis in patre & filio; ergo si comple-
ta ratio potentie notionalis debet constare ex
aliquo his personis proprio, oportet vt ea ratio
sit relatiua, per aliquam nimirum huiusmodi
relationem, vt est quædam vis vltima. Probat
conseq. ex simili. Quia productiones actiuas i-
deo oportet esse relatiuas, quia debent esse pro-
ducentium personarum proprie; ergo sicut su-
pra ob infinitatem illius relationis, quæ est pa-
ternitas, non fuit necesse ponere distinctam rela-
tionem in generationis actu, quæ esset actio
respectiua: ita etiam neque iam oportet aliam
relationem querere, quæ sit potentia generan-
di, sed ea ipsa paternitas continet etiam suffi-
cientem perfectionem, per quam, vt relatio est,
eminenter respondet principio quo, siue pote-
tie producendi quæ in creaturis cernitur. Resp. Soluit.
falsam esse maiorem propositionem. Ad pro-
bationem negatur consequentia; sufficit enim
vt compleatur per relationem, vt conditionē
simul & modum potentie. Ad eius probatio-
nem dico productiones debere esse relatiuas
realiter adæquatè, non autem formaliter. Nam
generatio est realiter & adæquatè paternitas,
non tamen formaliter, vt late superius osten-
dimus a. 1. huius q. Nec dicimus generationem
vt actio est formaliter esse aliam aliquam rela-
tionem, quæ non sit paternitas. Nam vt est a-
ctio, nulla ratione est relatio: fit autem patri
propria paternitate, cui adæquatè est eadem, &
à qua rationem & modum habet actus notionalis
vt sic. Et similiter dicimus paternitatem nō
esse potentiam generandi formaliter, sed eius
conditionem & modum in eius ratione clau-
sum intrinsecè: negamus autem paternitatem
formaliter continere perfectionem illam emi-
nenter principij quo, siue potentie producen-
di in creaturis. Nam relationi vt relatio est et-
iam realis, nulla conuenit agendi ratio.

Reliqua eiusdem expositoris argumenta mi-
litant contra secundam opinionem supra reie-
ctam.

SECUNDA CONTROVERSA.

An communicabilitas sit de essentia diuinitatis, id
est, an sit prædicatum essentiale vel notionale?

SEQUITUR hæc quæstio ex præcedente. Nā
Potentia generandi non ea ratione tantum
conuenit essentia, quod sit primum generatio-
nis principium, sed ob eam etiam præcipuè cau-
sam, quod est genito communicabilis, in creatis
eadem specie, in diuinis autem eadem numero.
Itaq; communicabilitas ratio quædam est in po-
tentia generatiua, & spiratiua necessariò clausa,
& eius prima radix & fundamentum.

Suar. lib. 4. c. 8. num. 4. respondet quod esse
communicabile tribus personis simpliciter lo-
quedo, est prædicatū essentiale diuinitatis, quo
explicatur secunditas, & infinitas ipsius diuini-
tatis, quæ essentialis illi est, eaq; habet vt præcisā
à personis, & vt existēs in omnib; simul, eadēq;
retinet in singulis. Nā licet (inquit) terminata
sit per relationem vnus personæ, adhuc manet
natu-

Sententia
Suarezij.